

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA VÝTVARNÝCH UMĚNÍ
FACULTY OF FINE ARTS

INTERMEDIÁLNÍ A DIGITÁLNÍ TVORBA
INTERMEDIAL AND DIGITAL ART CREATION

ATELIÉR PERFORMANCE
PERFORMANCE STUDIO

ESENCE PERFORMANCE
THE ESSENCE OF PERFORMANCE

DOKUMENTACE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
BACHELOR'S THESIS DOCUMENTATION

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

FILIP MARTINEK

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

prof. akad. soch. Tomáš Ruller

OPONENT PRÁCE
OPPONENT

doc. Mgr. Vladimír Havlík

BRNO 2017

DOKUMENTACE VŠKP

K obhajobě předkládám performativní přednášku, dokumentace performativních přednášek, transkripci performativní přednášky *Practice* uskutečněné na festivalu *Performance Crossings vol. 0* v Praze dne 9. 5. 2017 a text *Esence performance*.

OBSAH:

OBRAZOVÁ ČÁST	s. 3 – 11
TEXTOVÁ ČÁST (PÍSEMNÁ OBHAJOBA)	s. 12 – 20

OBRAZOVÁ ČÁST

K obhajobě předkládám foto a video dokumentace performativních přednášek:

Budu vám mazat med kolem úst, Střední škola Strážnice, 11. 11. 2016

Rychlost a pomalost, FaVU VUT v Brně, 15. 12. 2016
(video dokumentace)

Čas, Střední škola Strážnice, 20. 12. 2016

Odkaz středověkého umění a myšlení, Střední škola Strážnice, 24. 3. 2017

Sdílení situace, Církev československá husitská v Hodoníně, 30. 4. 2017
(výměna pokrývek hlav)

Practice, Performance Crossings vol. 0 v Praze, 9. 5. 2017
(viz transkripce, str. 16 - 20)

TEXTOVÁ ČÁST (PÍSEMNÁ OBHAJOBA)

K obhajobě předkládám transkripci performativní přednášky *Practice* uskutečněné na festivalu *Performance Crossings vol. 0* v Praze dne 9. 5. 2017 a text *Esence performance*.

Textová část VŠKP zahrnuje povinně:

- Stručnou **anotaci** řešené problematiky:

Zásadní je otevřenost vůči specifickému zakoušení bytí a možnosti dosažení relativní dokonalosti při *horizontu maxima*, příp. i následného přehoupnutí se přes tento horizont, tedy naplnění potence v jejím maximu a nejvyšší výkonnosti, jež vrcholí performativním aktem. Ten nás vede k odkazu, jenž je potvrzením autenticity, opravdovosti presence. Taková *presen(ta)ce* je pak autotelická. Takto aktualizovaná potence, je ve své *presen(ta)ci* zbavena hédonistického sobectví.

- **Motivační úvod**

Vykonávat performativní přednášky je cesta k pochopení umění performance.

- Vymezení **cíle práce**, eventuálně jejího praktického přínosu; Nalézt to, co dělá performanci performancí.

- **Základní popis**

Seznam performativních přednášek v datové posloupnosti:

- *Budu vám mazat med kolem úst*, Střední škola Strážnice, 11. 11. 2016
- *Rychlost a pomalost*, FaVU VUT v Brně, 15. 12. 2016
- *Čas*, Střední škola Strážnice, 20. 12. 2016
- *Odkaz středověkého umění a myšlení*, Střední škola Strážnice, 24. 3. 2017
- *Sdílení situace*, Církev československá husitská v Hodoníně, 30. 4. 2017
- *Practice*, Performance Crossings vol. 0 v Praze, 9. 5. 2017

fotografická dokumentace: Mgr. Jiří Miškeřík

- **Kontextualizace práce**

Z FaVU na střední i základní školy, v rámci popularizační kampaně – vývoz re-performancí prof. Rullera.

- **Zhodnocení dosažených výsledků**

Reprezentace performance, pomocí performance a reperformance.

- **Podnět pro další práci**

Orientace na samotné vědomí i na úrovni mateřských škol.

- **Klíčová slova**

akční umění, akce, umění akce, performance, umění performance, performance art, performativní přednáška, esence, autotelická, situace, sdílení, esence performance

ESENCE PERFORMANCE

Umění performance je velmi často vykládáno ve spojitosti s teatrologií. Snaha osvětlit pojem performance skrze divadelní teorii však ztroskotává již v samotném rozlišování mezi *performing arts* a *performance art*. Zatímco první ze dvojice, *performing arts*, označuje *divadelní a múzická umění*, tak pojem *performance art* překládáme z anglického jazyka jako *umění performance* (dále jen *performance*). Z překladu vyvstává zaměřenost na samotné jádro, jde o samotnou performanci. Co to však je - performance? Český jazyk je poněkud skoupý v překladu a významovosti tohoto slova. Anglické spojení slov *per* a *form* lze po překladu rozložit na: *po-formě*, *na-formu*, *za-formou*, *skrze-formu*. Označení něčeho, co není závislé na formě, je beztvaré.

Ať již mají performance odlišné množství podob, vždy mají něco společného. Když mluvíme o performanci, jako o nekonkrétním abstraktním pojmu (tj. takový, pod kterým nemyslíme konkrétní podobu akce), uvažujeme její esenci, kterou, ač třeba v momentu myšlení o ní, neumíme zcela přesně vyslovit, postihujeme právě v její úplnosti. Je tedy nutné se ptát, co to je, *to něco*, co dělá performanci performancí? Performance, jako obrazně vyslovený výkon, nás dovádí k pohledu na, či za, *horizont maxima*. Není tedy zapotřebí obrovského, ale přímo nejvyššího stupně výkonnosti, úsilí, aby byl tento *maximalizovaný horizont* dosažen a pokud možno i překročen. Takový počitek sebepřekonání a překonání situace nás uvádí v zakoušení specifičnosti bytí. Odkud se však bere možnost uskutečnitelnosti dosažení *horizontu maxima*?

Lze uvažovat jsoucna, jež mohou být. Je zde tedy určitý operační modus existence, tj. aktualita a potencialita. Sám „[...] *akt jako takový se lépe chápe v kontrastu k potencialitě - jako její uskutečnění. Uskutečnění přináší ontologicky vzato určitou dokonalost, relativní úplnost. Proto potencialita signalizuje omezenou dokonalost měnlivého subjektu. Tato nedokonalost se projevuje i tím, že jsoucno, pokud je v potenci, si samo k realizaci nestačí. Kdyby si subjekt jakožto potenciální stačil k realizaci, musel by jakožto potenciální, realizovaný akt už obsahovat; jinak by byl z ničeho. Potence a akt se však vylučují. Antiteze subjektu, který by byl jakožto*

*potenciální v realizaci soběstačný, neodkázaný na intervenci činitele, je tedy rozporná.*¹ Změnou dochází k realizaci toho, co bylo dříve jen v potenci. A to je následně aktem aktualizováno. Základ je stejný, má potenciál něčím být, aktualizuje se.

Zásadní je otevřenost vůči specifickému zakoušení bytí a možnosti dosažení relativní dokonalosti při *horizontu maxima*, příp. i následného přehoupení se přes tento horizont, tedy naplnění potence v jejím maximu a nejvyšší výkonnosti, jež vrcholí aktem. Ten nás vede k odkazu, jenž je potvrzením autenticity, opravdovosti presence. Taková *presen(ta)ce* je pak autotelická.² Takto aktualizovaná potence, je ve své *presen(ta)ci* zbavena hédonistického sobectví, stačí sama o sobě. Problematika uchopení přítomnosti (*bytí při tom, ale i přítom*) ve vztahu k performanci je složitá souvztažnost neohrazeného *nyní*. Co bylo již výše naznačeno, to je ona autentická situace. Ta je nám potvrzována fenomenologickou redukcí. Prohlédnout *přirozený svět* až k věcem samým, koncentrovanou pozorností zřít plnost přítomnosti prožitku, aniž bychom do takového *přirozeného světa* voperovali něco, co mu zcela nenáleží. Pokud se nám tedy podaří přesunout svět do závorky a ponechat *pouze* autotelickou *presen(ta)ci*, tak se dostáváme na půdu čisté evidence. Zde je však na místě upozornění, že evidence nutně neimplikuje pravdu. Tu je potřeba verifikovat.

Věci se nám však vždy ukazují neúplné a často jakoby skryté. Když pozorujeme strom, tak jej nahlížíme a zakoušíme vždy jako část. Toto naše zakoušení není schopno ani ve fázi zkušenostní zakoušet strom jako celostní jsoucnost. Pokud se však obrátíme *do sebe*, nastane vhléd k duchu, zjistíme, že *zde* je vše nefragmentárně úplné a bezčasé, neboť uvnitř vhledu nelze určit ani hranice prostoru. *Uvnitř a ve vidění, ve vhledu. Inside a in sight, insight.* Sv. Augustín časovost převádí do vhledu ducha, mluví o vstřebání času, který, jak se ukazuje, časem vlastně není. „*V tobě měřím čas; měřím totiž ten dojem, který na tebe činí věci a který trvá, i když ony minuly. A tento přítomný dojem měřím, ne ty věci, které jej způsobily. Měřím-li čas, měřím tento dojem. Buď tedy tento dojem jest sám čas, nebo času vůbec neměřím.*“³

¹ Fuchs, Jiří. *Návrat k esenci*. Praha: Krystal OP, 1996, s. 151.

² Slovo *autotelický* je složeninou slov: sám (z řec. *auto*) a cíl (z řec. *télos*).

³ Augustinus, Aurelius. *Vyznání*. Praha: Kalich, 1990, str. 411.

Performance nám přináší romantické rozptýlení mezi viditelným a neviditelným, problematizuje samo umění. V této návaznosti se pak subverzivní performativní přednášky snaží o ambiguitu, o charakterizování sebe na jedné straně (tj. o charakterizování performativní přednášky) a na straně druhé o charakterizování umění, k němuž jakoby zachovávaly určitý odstup, krok stranou.

Pedagogicko-edukativní rozměr performativních přednášek nás odkazuje ve své nezištnosti k tradičnímu středověkému šíření vzdělanosti duchovenstvem. Tato poloha výtvarného umění se v jistých nuancích nyní navrácí ke své středověké formě edukativnosti (performativní přednáška) a na místo *vzdělávání obrazem* (imago) je tu *vzdělávání presen(ta)cí* (prezentací obrazů, imaginací), zakoušením tekuté situace. I když mluvíme o tekutosti, ve výsledku nedochází k narušování struktur esenciality (ve smyslu ontologickém), neboť vždy je zde intence k pevnosti našich soudů. A mluvíme-li o umění, predikujeme nárok na znalost pojmu *umění*.

PRACTICE

**Zahajovací performativní přednáška pro mezinárodní publikum festivalu
Performance Crossings, 3. 5. 2017 v Praze.**

(vynořující se spoře osvětlený prostor odhaluje přemýšlejícího muže)

We can describe time like change. *(v závěru věty se shýbá pro smítko prachu a předává je do rukou ženy, která je součástí řady přítomných sedících lidí)*

We can think about endless time, but we can't imagine it. It's impossible to imagine endless space. *(přemýšlivě se pohybuje prostorem)*

(na okamžik se odmlčí)

And I think, today's best performance is the sleeping man. *(napřáhne levou ruku směrem k prostoru, kde se nachází spáč)*

(následuje smích přítomných, spáč nerušeně pokračuje ve spánku)

Time doesn't matter. Just sleeping. *(doznívá smích přítomných)*

(smích přerývá tichost mlčení)

Endless space. *(gestikuluje)*

(přemýšlí a záhy se vysloví)

I think performance is like a dream... It's not a dream, because you're not dreaming. And because you're not dreaming, you cannot wake up. *(během pronášení myšlenek se pohybuje ve stejném tempu jako před tím, postává na místě a pak pokračuje, v závěru se opětovně ozývá smích několika přítomných)*

(upřeně pozoruje spáče, zdá se, že přemýšlí - on i spáč)

(obráťí se směrem k sedícím přítomným, ozývá se smích)

I think we might try something together, because sharing the situation is the the best way to hear something. So, if you want to - try to close your eyes... *(během promluvy se zadívá na spáče, vyzve sedící a sám zavírá oči, stojí)*

(všichni přítomní se noří do ticha, ve kterém počínají rezonovat okolní ruchy)

...and try to hear the noises. *(ruchy se prodlužují a počínáme v nich poznávat jejich konkrétní podoby)*

(všichni mají stále zavřené oči a naslouchají tichosti v poměru k ruchům okolí)

You can imagine that it is something else, something like very beautiful music. *(tichu během promluvy vévodí přerývané oddychování spáče ve své specifické podobě: chrrr, chrrr, chrrr, vedle něj prskající a přidušený smích)*

(chrrr)

(po chvíli)

OK, open your eyes. *(pohledem zkontroluje stav sedících přítomných a udělá několik kroků)*

Is there any change? *(pozoruje spáče a kroky směřuje blíže)*

I don't think so. *(levou rukou urychleně poukáže směrem ke spáči, následuje rychlý náběh smíchu přítomných) Dreams continue. (smích přerůstá a vzápětí utichá, muž stále bedlivě pozoruje spáče a přemýšlí)*

(odvrací sebe a své kroky od spáče směrem zpět, smích přítomných opět poprskává - zaobalen v pravidelnost chrrr, chrrr)

(otáčí se směrem na spáče)

(po chvíli se opětovně přiblíží několika kroky)

Now I am thinking about a sharing situation. Is it possible to be in a situation and share the situation if you don't know about it, like a sleeping man? *(přesouvá se v prostoru a mírně gestikuluje, pokyne směrem ke spáči)* What do you think? If you are in a situation and you don't know about it. *(s jemnou gestikulací zkoumá pohledem sedící přítomné, očekává odpověď)*

(odpověď nepřichází)

So, it's about presence. *(zamyšleně učiní kroky)* But what is presence? *(chrrr, přemýšlí, chrrr)* I think that presence is *(chrrr)* a mental level of presentation. *(chrrr)* Like a dream. *(opět poukáže levicí na spáče, pozvedne obočí)*

(brrrm, brrrrrm, odněkud zvenčí přichází zvuk, nejspíše motocykl)

So I have another idea to do something together. *(zastaví se, ale hned se opět přesouvá)*

I'd like to *(chrrr)* introduce you *(chrrr)* to some exercises. *(CHRRR)*

They're inspired by *(chrrr)* former prime minister *(chrrr)* Jiří Paroubek. *(erupce smíchu sedících přítomných)*

It's based on three steps. *(rozmýšlí se, co řekne, a pokyvuje hlavou, zjevně souhlasí s ještě doznívajícím smíchem)*

You have to stand up, if you want to *(gestem pokyne sedícím přítomným, aby povstali)*, and follow my instructions. *(odkládá klobouk, jenž po celou dobu schovává za zády)*

(přítomní povstali, všichni stojí)

(chrrr)

The first step (*chrrr*) is chattering your teeth (*chrrr, pššš*) ... so it's like clapping with your teeth. (*chrrr*) (*BRRRMMM, chrrr*) Close your mouth. Thirty-six times. (*střetávají se pohledy přítomných stojících a muže, přičemž není zcela jasné, zda jde o třicet šest zaklapání, zacvakání zuby a nebo jestli mají přítomní stojící zavírat a otevírat pusy, dokud nedosáhnou čísla třicet šest*)

(*všichni cvakají zuby, brrrrmmm vžum, chrrr, chrrr*)

The second step is gargling. (*na chvíli se odmlčí a přemýšlí*)

It's look like this. (*názorně předvádí kloktání na prázdnou, ozve se nepatrný náznak smíchu, chrrr*)

(*chrrr, kloktajíce se vydává směrem do bezprostřední blízkosti přítomných stojících, jež vykonávají kloktání též, chrrr, chrrr*)

But I dont know (*chrrr*) the number of times.

(*vrací se na místo, jež opustil, prsknutí smíchu*)

(*chrrr*) The third step is swallowing. Swallow. (*pohledem, zdá se, kontroluje stojící přítomné, následně předvede polknutí*) Ten times - because Jiří Paroubek (*chrrr*) does it ten times. But in the books (*chrrr, chrrr*) it says three times.

But (*chrrr*) it is based on Jiří Paroubek, so ten times. (*pššš, chrrr, chrrr*)

(*chrrr, chRRr, chrrr, chrrp, všichni vykonávají polykání, jako Jiří Paroubek, desetkrát*)

The next step doesn't exist. (*chrrr*) This practise or exercise (*chrrr*) is called (*chrrr*) Qigong. (*zdá se, že sám nevěří názvu uskutečňovaného cvičení, přesto pronese jeho název*) It's from China (*dodává ledabyle, chrrr*), but Jiří Paroubek (*chrrr*) is from the Czech Republic. (*smích přítomných stojících vygraduje během pronesení poslední věty, chrrr*)

And now I have another idea (*zamýšlí se, chrrr*) - we can just go into the other (*chrrr*) room (*ukazuje na vchod do další místnosti*) and try to fill it up. (*chrrr, rrr, chrrr*)

(Překontroluje přítomné stojící a následně mlčky odchází, přítomní jej následují v chůzi a postupně se odebírají do vedlejší místnosti, spáč je ponechán o samotě)

(očekává, až se místnost naplní)

This one is smaller, so come in. (poukazuje na vchod do další místnosti, ozývá se smích a lidé se přesouvají do vedlejší místnosti, ta je totiž menší)

*(přesouvání lidí po staré podlaze způsobuje praskání a ruch)
(následuje smích, spáč se probudil)*

(spáč přichází)

What about dreaming? (táže se přemýšlející muž)

Dreaming? (odpovídá probuzený)

(smích se šíří)

Are you happy? (pokládá přemýšlející muž otázku směrem k probuzenému, ten téměř neslyšně odvětí, že nejspíše ano)

Me too. (přítaká přemýšlející muž)

(následuje ticho)

*I just realised, that at the end is the end and that other things continue endlessly,
So that's all.*

Thank you.

(v potlesku zaznívá i zpětné poděkování přítomných stojících)